

† Dr. Lazar Dimitrijević

Dne 12. septembra 1933 je po daljšem bolehanju umrl v Beogradu srbski pesnik in javni delavec Lazar Dimitrijević, stvaritelj narodne epopeje »Kosovo«. Po poklicu je bil zdravnik in je nazadnje služil v Sarajevu pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev. V začetku tega leta je kot upokojenec dalje časa bival v Ljubljani, za tem se je preselil v Kosovsko Mitrovico in od tam je šel iskat zdravja v neki beograjski sanatorij, kjer ga je doletela smrt.

Rodil se je leta 1873 v Bosanskem Šamcu, a medicino je končal na dunajski univerzi (1901), kjer je bil kolega sedanjega ministrskega predsednika dr. Milana Srškića in drugih javnih delavcev, kakor dr. Nikole Stojanovića, bana dr. Uroša Krulja, senatorja dr. Vase Glušca, državnega svetnika dr. Radoja Jovanovića, književnika in politika Petra Kočića in naposled Slovenca, bivšega ministra dr. Nike Županića, ki je imel od l. 1899. dalje tesne stike s takratno srbsko nacionalno omladino.

Bosanski omladinci, ki jih je na prehodu iz prejšnjega v sedanje stoletje vodil Lazar Dimitrijević, so zavzemali posebno radikalno nacionalno stališče. Javno so zahtevali naj Avstro-Ogrska izprazni okupirani pokrajini Bosno in Hercegovino, ker so njihovi prebivalci siti dolgega jerobstva Nemcev in Madžarov. — Združeni z ostalimi jugoslovenskimi dijaki, so ti bosanski omladinci često prirejali demonstracije proti c. in kr. upravnikom Bosne in Hercegovine, zlasti proti ministroma Kallayu in Bilinskemu, ki sta paševala v Johannesgasse na Dunaju. Na drugi strani pa so pozivali sultana Abdula Hamida, ki je še imel suverenost nad Bosno in Hercegovino, naj zahteva, da se Avstrijci iz teh pokrajin umaknejo. Seveda so imeli ti omladinci najtesnejše zveze z Beogradom, kjer je bil Lazar Dimitrijević večkrat sprejet v avdijenci pri kralju Aleksandru Obrenoviću.

Po aneksiji Bosne in Hercegovine s strani Avstro-Ogrske monarhije, se je Lazar Dimitrijević umaknil iz javnega življenja.

Poleg politike se je pokojni Lazar Dimitrijević tudi bavil s poezijo. Na prireditvah srbskega akademskega društva »Zore« na Dunaju je večkrat deklamiral svoje pesmi, ki so bile šaljivega ali pa satirično-političnega značaja, v knjigi pa je izdal zbirko liričnih pesmi »Kasabalinke«. Glavni predmet njegovih privatnih študij pa je bilo srbsko narodno pesništvo, v prvi vrsti epika. Nameraval je ustvariti tri narodne epopeje, »Kosovo«, »Kraljevič Marko« in »Oslobođenje«. Vse to pa je tako zamislil, da pridrži vsebino narodne tradicije, pri tem pa vzročno poveže poedine rapsodije, tako, da bi bilo glavno pripovedovanje okrašeno z epizodami. Leta 1924. je izdal epopejo »Kosovo« v 15 spevih, ki znašajo skupno 17.000 stihov. Pri nas sta epopejo prikazala in ocenila Vladimir Levstik in dr. Niko Županić. Znani poznavalec srbske književnosti in srbskega jezika univ. prof. G. Gesemann iz Prage se je o tej epopeji zelo ugodno izrazil trdeč, da je Lazar Dimitrijević prvi uspel iz razmetanih delov narodne epike ustvariti narodno epopejo.

Pokojni Lazar Dimitrijević je bil že v dijaških letih odličen in duhovit govornik. O tem priča sledeča epizoda iz njegovega dunajskega življenja.

Leta 1901. je zapuščal Dunaj takratni bolgarski poslanik Sirmadžijev. Na poslovilni večer, ki ga je priredilo bolgarsko akademsko društvo »Balkan«, so bili povabljeni po en zastopnik Slovencev in Hrvatov, medtem ko zastopnik Srbov, radi takratnega sovraštva med Hrvati in Srbi na eni in Srbi in Bolgari na drugi strani, ni bil vabljen. Od strani Slovencev je bil povabljen N. Županić, ki je takrat urejeval revijo »Jug«. Ko je ta izvedel, da Srbi niso vabljeni, je izjavil, da se poslovilnega večera ne udeleži, če ne bo navzoč tudi zastopnik Srbov in to Lazar Dimitrijević. Po daljših pogajanjih so se Bolgari vdali, toda pod pogojem, da Dimitrijević ne sme govoriti. Tudi ta pogoj je Županić odklonil. Končno so Bolgari pristali tudi na to, da sme Dimitrijević govoriti, toda le pet minut. Županić, poznavajoč Dimitrijevića kot govornika, je vedel, da bo tudi v petih minutah dosegel svoj cilj in zato je na to pristal. Ko so se govorniki Bolgarov, Hrvatov in Slovencev izvrstili, je dobil besedo Dimitrijević. — Takoj prve besede so vžgale vse navzoče in ko je minilo odmerjenih pet minut, je že žel navdušene aplavze od vseh prisotnih.

Nihče ga ni prekinil in ko je predsedujoči pogledal na uro, je videl, da ni govoril pet, ampak že več kot šestdeset minut. Dimitrijević je držal filipiko na jugoslovenski partikularizem, na genialno satiričen način je ožigosal omejenost in malenkostnost duhov, nizkost habsburških in vatikanskih hlapcev, ki razdirajo edinstvo in bratstvo na eni strani med Srbi in Hrvati, na drugi pa med Srbi in Bolgari. Najhujše pa je obsodil one Bolgare, Srbe in Hrvate, ki se dajo bilo za denar, bilo iz duševne omejenosti zavajati od tujih agentov. Od Dimitrijevića ustvarjeno navdušenje je izrabil N. Županić in predlagal resolucijo v obliki poziva vsem Bolgarom, Srbom, Hrvatom in Slovencem, da naj pozabijo malenkostne spore, naj si bratski podajo roke k skupnemu delu za ustvaritev velike misli: jugoslovenskega bratstva in edinstva. Poziv so podpisali za Bolgare Boris Boškov, za Srbe Lazar Dimitrijević, za Hrvate Đuro Mimica in za Slovence Niko Županić. Poslan je bil vsem večjim listom na slovanskem jugu; od slovenskih listov ga je prinesla samo tržaška »Edinost«.

Z Lazarjem Dimitrijevićem je srbski del našega naroda izgubil enega svojih odličnih narodnih in kulturnih delavcev. Blag mu spomin tudi med Slovenci!

Vekoslav Bučar.

Ljubljana, dne 14. septembra 1933.

